

ПРИШВА НАДІЯ ЮРІІВНА

**ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ
РЕГУЛЮВАННЯ
ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ**

монографія

Київ 2003

ББК 67.99 (4 Укр) 2
УДК 347.73
П-77

Рецензенти:

Нижник Н.Р., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПРН України, Перший проректор Української Академії державного управління при Президентіві України;

Дзера О.В., доктор юридичних наук, професор, академік АН вищої школи України

*Рекомендовано Вченою Радою юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 26 травня 2003 р.)*

Пришва Н.Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів. - К.: "ЕксОб", 2003. - 280 с.

Монографія містить комплексний теоретико-правовий аналіз проблем справляння та стягнення обов'язкових платежів. Основна увага приділена з'ясуванню правової природи обов'язкових платежів та аналізу їх основних характерних рис. Визначається місце правового регулювання обов'язкових платежів в системі фінансового права та досліджуються правовідносини в сфері їх акумуляції. Розглянуто інститути податкового права, неподаткових доходів бюджету та доходів позабюджетних фондів. Запропоновано дефініції правових категорій «обов'язкові платежі», «збір», «публічні доходи», «державні доходи».

На підставі чинного законодавства України та зарубіжних країн розкривається суть основних видів державних доходів, визначаються підстави їх справляння. Монографія розрахована на науковців, викладачів та студентів юридичних вузів і факультетів, а також юристів-практиків.

Голова редакційної ради
В. Шпак

ISBN 966-7769-26-7

© Н.Ю.Пришва, 2003
© ТОВ УВПК "ЕксОб", 2003

За умов ринкової економіки змінюється склад державних доходів, їх місце і роль у формуванні централізованих фондів коштів держави та місцевого самоврядування. Система існуючих в Україні доходів включає велику групу різноманітних платежів, які підпадають під різні правові режими, мають відмінну правову та економічну природу.

Провідна роль у формуванні державного та місцевих бюджетів, державних централізованих позабюджетних фондів належить платежам, які є стабільним джерелом доходів, мають регулярний характер, сплата яких є обов'язковою для платника і забезпечується примусовою силою держави. Названі риси притаманні обов'язковим платежам, пріоритет серед яких належить податкам.

Введення державою обов'язковості платежів при виникненні фактичного складу, передбаченого законом, визначення їх розмірів і строків внесення сприяють забезпеченню повноти, стабільності і регулярності грошових надходжень до централізованих державних фондів.

Аналіз правового режиму державних доходів України свідчить, що обов'язкові платежі переважають в їхньому складі та не вичерпуються тільки податками, надходженнями податкового характеру, закріпленими в Законі України „Про систему оподаткування” в ред. від 18 лютого 1997 р. Ознака обов'язковості характерна і для більшості неподаткових доходів держави, до яких належать різноманітні ліцензійні та реєстраційні збори, штрафи тощо.

Відповідно до ч.2 ст.92 Конституції України виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки і збори. Однак жодне з названих понять не знайшло чіткого визначення в діючому законодавстві.

Законодавець не дає відповіді, які платежі охоплює система оподаткування; чи всі обов'язкові платежі необхідно встановлювати законами, чи ця вимога поширюється лише на податки та збори. Враховуючи неоднозначний підхід законодавця до цієї проблеми, на сьогодні діють обов'язкові платежі, встановлені не тільки законами, а й постановами Кабінету Міністрів України, указами Президента України.

Необхідність чіткого визначення місця кожного платежу як серед державних доходів, так і в складі податкової системи України викликана, в першу чергу, відмінностями та особливостями їх правового регулювання. Неврахування цього фактору, відсутність теоретичних розробок та законодавчого закріплення, призводить на практиці до проблем у застосуванні цих платежів. Наприклад, як це сталося із платниками єдиного податку, коли збір на обов'язкове соціальне страхування було замінено страховими внесками: до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; до Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Якщо від сплати збору платники єдиного податку були звільнені, то запровадження вказаних внесків створило ряд проблем: 1) щодо правомірності звільнення платників єдиного податку від сплати нових платежів на соціальне страхування; 2) щодо поширення на ці внески правового режиму, який діяв стосовно збору на обов'язкове соціальне страхування; 3) щодо співвідношення збору та внеску для даних платників.

До проблем правового регулювання обов'язкових платежів звертаються теоретики багатьох країн світу. Однак на сьогодні як українська, так і зарубіжна фінансово-правові науки не дають однозначної відповіді, яким рисам повинні відповідати ці платежі.

Обов'язкові платежі існують у всіх країнах світу. Статус окремих з них закріплено в конституційних нормах. Однак в кожній країні існує свій підхід до поняття та складу обов'язкових платежів. Це викликано тим, що відсутнє єдине розуміння поняття податку та податкових платежів, які є основною ланкою в системі обов'язкових платежів. В одному випадку, податок розглядають лише як один із обов'язкових платежів, в іншому - під податком об'єднують всі види обов'язкових платежів.

Вироблення єдиних підходів у трактуванні терміну „обов'язкові платежі” буде, по-перше, сприяти правильному і однозначному застосуванню норм фінансово-правового законодавства в процесі акумуляції доходів до централізованих грошових фондів; по-друге, дозволить визначити обсяг повноважень владного суб'єкта в правовідносинах, що виникають в цій сфері.

У монографічному дослідженні автор подає своє бачення місця обов'язкових платежів в системі доходів держави та місцевого самоврядування, зупиняється на особливостях їх правового регулювання, визначає фінансово-правові інститути, які містять норми, що регулюють відносини з акумуляції державних доходів, пропонує дефініцію поняття „обов'язкові платежі”, виробляє критерії відмежування обов'язкових платежів від інших видів доходів. В роботі аналізуються проблеми, пов'язані з утриманням та стягненням обов'язкових платежів, пропонуються основні напрямки їх вирішення.

